

Список літератури

1. Пепа Т. В. Стратегічний вектор організації інвестиційно-інноваційної діяльності в регіоні (методологічний аспект). *Актуальні проблеми розвитку економіки регіону*. 2011. № 7. С. 258–264.

УДК 331.523

Дружиніна В. В., д.е.н., професор кафедри бізнес адміністрування, маркетингу і туризму

Кременчуцький національний університет імені Михайла Остроградського, м. Кременчук, Україна

Луценко Г. П., викладач-методист вищої категорії

Кременчуцький льотний коледж Харківського національного університету внутрішніх справ, м. Кременчук, Україна

ДЕМОГРАФІЧНІ МЕТАМОРФОЗИ УКРАЇНИ: ПРОБЛЕМИ ТА НАСЛІДКИ

Населення України старіє. В даний час народжується мало дітей, бебі-бум 90-х років вступив в працездатний вік, а післявоєнний бебі-бум – в пенсійний вік. Щомісяця з країни на заробітки їдуть 100 тис. осіб. Наближається такий час, коли буде досягнуто двох демографічних максимумів, і в той же час відбудеться різке скорочення населення працездатного віку. Основними проблемами сформованої демографічної ситуації є:

по-перше, проблеми зі здоров'ям населення. Наслідки демографічних змін можна очікувати в багатьох областях. По-перше, зазвичай передбачається, що в довгостроковій перспективі ВВП залежить від продуктивності, а також від трудових і капітальних витрат. Скорочення чисельності працездатного населення призведе до скорочення витрат праці і, як наслідок, до динаміки ВВП. Негативні демографічні зміни слід розглядати ширше, ніж просто через призму ВВП. У наступному десятилітті дефіцит медичного персоналу, тобто лікарів, але ще більше медсестер, стане очевидним. Тоді буде дуже важливо не підготувати систему і не створити правильні умови праці для тисяч соціальних працівників, фізіотерапевтів для похилого віку. Цілком ймовірно, що деякі з цих послуг будуть передані приватному сектору, але це означає, що вони стануть доступні в основному людям з більш високим соціально-економічним становищем. Основними проблемами літніх людей є і будуть серцево-судинні захворювання, такі як серцева недостатність або миготлива аритмія. Онкологія стане ще однією проблемою. Важливий прогрес в лікуванні раку, збільшується виживання при багатьох видах раку. Починають розглядати багато з них як хронічні захворювання, хоча все ще не можливо вилікувати більшість пацієнтів від раку. Це також стосується літніх людей. Більше грошей знадобиться для більш якісних і сучасних програм лікування наркозалежності в онкології. Демографічна ситуація повинна мотивувати до конкретних дій і, наприклад, збільшення лімітів освічених людей на медичні дослідження.

По-друге, різке скорочення на 6,4 млн. чол. постійного (рис. 1) і працездатного населення, за умови що тривалість життя українців повільно, але зростає. Гіпотеза збільшення тривалості життя населення у перспективі ґрунтується на успіхах інших (передусім європейських) країн у подоланні передчасної смертності. Це дає можливість припустити, що глобалізаційні процеси та зростання добробуту населення України можуть призвести до широкого запровадження новітніх досягнень медицини у практику [1].

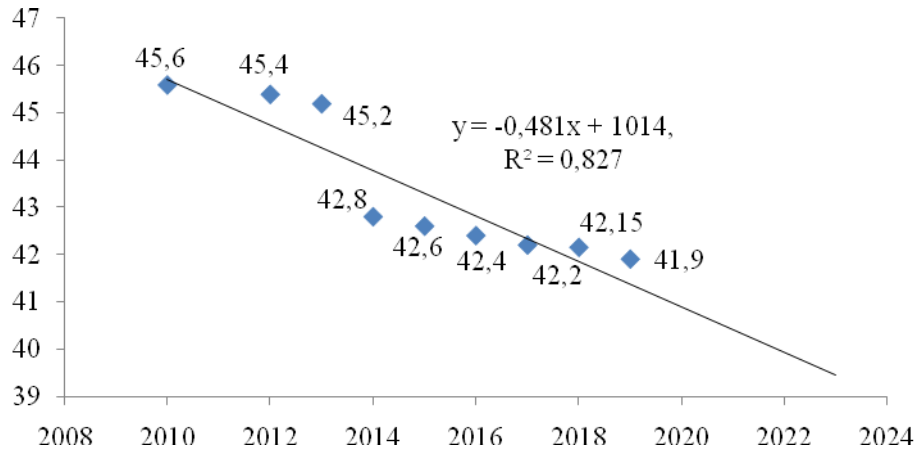

Рисунок 1 – Прогнозне значення чисельності населення України (побудовано за даними [2])

Економісти все частіше вказують на необхідність поступового продовження пенсійного віку в Україні. У багатьох європейських країнах пенсійний вік становить 67, а іноді і 70 років. Деякі країни ввели змінний вік виходу на пенсію, пов'язаний зі змінами очікуваної тривалості життя, що також рекомендується Європейською комісією.

Альтернативою більш тривалій роботі українців є підвищення продуктивності українських підприємств. Однак для цього потрібні інвестиції. Тому забезпечення передбачуваною економічною політики, що заохочує компанії інвестувати, вважається ключовою рекомендацією для тих, хто перебуває при владі в наступному десятилітті. Це необхідно для підвищення продуктивності українських компаній, що, в свою чергу, означає збільшення заробітної плати працівників. Важко уявити більш високу продуктивність компаній без збільшення інвестиційних витрат. Рівень інвестицій в Україні залишається на дуже низькому рівні, тобто близько 17% ВВП. Досить подивитися на Польщу – 20%, на Чехію, в якій більше 25%. А в країнах, що розвивалися швидко, найчастіше це було 30% ВВП.

Чому це так важливо? Якщо немає інвестицій в нові технології та обладнання, продуктивність і заробітна плата будуть зростати повільно. Українські компанії втратять конкуренцію із зарубіжними. В даний час компанії вкладають мало коштів, побоюючись змін, які приведуть до зниження віддачі від вкладеного капіталу. Це гальмує зростання продуктивності праці і заробітної плати.

По-третє, відсутність мотиваційних чинників по відношенню до співробітників підприємств, особливо тих, які продовжують працювати

вийшовши на пенсію. Необхідно заохочувати пенсіонерів залишатися на ринку праці за рахунок скорочення робочого часу і гнучкості при наймі. Однак підприємці неохоче дивляться на людей, які хочуть працювати на умовах гнучких форм зайнятості – в більш короткі терміни, в позаурочний час або поза офісом. В даний час все більше і більше компаній повинні прийняти цю форму зайнятості і більш того, з'являється необхідність адаптації робочих місць до потреб літніх людей. Для цього необхідне коригування робочого часу або гнучкі перерви, адаптовані до природного ритму роботи літніх людей. Іноді також важливо правильно оцінити роботу, щоб люди у віці 50 років і старше відчували себе необхідними за місцем роботи. Крім того, варто подбати про навчання людей похилого віку і надати їм доступ до різних типів курсів та тренінгів.

Іншим важливим питанням є надання підтримки працівникам у виконанні ними своїх обов'язків, пов'язаних з доглядом за дітьми та людьми похилого віку. Також в цьому відношенні технології (системи моніторингу, пристрої, що підтримують функціонування літніх людей) будуть все більш корисними, але також необхідна певна інфраструктура, тобто дитячі сади або дитячі садки для літніх людей.

По-четверте, міграція – зовнішня і внутрішня. Крім явища міграції літніх людей і народження меншого числа дітей, на ситуацію в Україні в майбутньому буде в значній мірі впливати проблема сильної еміграції. Згідно зі статистичними даними можна зробити висновок, що в останні роки Україна стикається з досить постійним відтоком населення на рівні понад 100 тис. осіб на рік. Однак не можна забувати, що кожен рік деякі люди повертаються з еміграції, і варто підкреслити, що стратегія короткострокових поїздок все ще вигідна і популярна серед українців. В наступні роки Україна продовжить залишатися основним джерелом міграції до Польщі. Для цього є економічні та культурні зв'язки з цією державою, і, крім того, українці дуже затребувані на польському ринку праці.

Підсумовуючи вищевикладене, у разі старіння населення – на перший погляд – здається, варто покладатися на досвід інших країн, які історично стикалися з цією проблемою. Це пов'язано з тим, що до теперішнього часу старіння було характерним процесом для багатьох країн з накопиченим багатством і високим рівнем технологічної досконалості. Тим часом Україна все ще країна метаморфоз. Найбільш важливим є можливість досягти високих темпів економічного зростання, що буде стимулювати інвестиції та інновації. Продуктивність праці в цьому випадку буде збільшуватися. Заробітна плата буде зростати. А похідна від заробітної плати – це пенсії.

Список літератури

1. Пирожков С. І., Щербов С. Я., Шевчук П. Є. Україна 2050: перспективи демографічного розвитку // Державна служба статистики : сайт. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/Noviny/new2006/zmist_novin/demogr/rozv.htm (дата звернення: 15.04.2020).
2. Державна служба статистики України : сайт. URL: <http://ukrstat.gov.ua> (дата звернення: 15.04.2020).